

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้ง ความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ การศึกษาในเรื่องการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการ ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) และท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเป็นยุค ของเทคโนโลยีข่าวสาร อันจะทำให้สังคมโลกเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้น พฤติกรรมสากล เช่น ค่านิยมประชาธิปไตย ค่านิยมด้านสิทธิมนุษยชนและค่านิยมการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็เป็นสังคมแห่งการแข่งขันเกิดการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่าง รวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม หรือด้านอื่น ๆ เพราะฉะนั้น การแข่งขันของโลกในอนาคตในยุคแห่งความเป็นสากล หรือยุคที่โลกหลอมตัวเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันนั้น เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุด ในการที่จะชิงความได้เปรียบใน ด้านการแข่งขัน ดังนั้น ประเทศที่จะเผชิญกับยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ได้จะต้องพัฒนาคน ในชาติให้เป็นผู้มีคุณภาพ และมีความรู้ ความรู้ที่ ไม่ใช่สิ่งของที่ผลิตขึ้น มาได้ด้วยเครื่องมือ เครื่องจักร ปัจจัยที่สำคัญที่จะสร้างคน คือ “การศึกษา” นั่นเอง แนวทางการศึกษาที่จะทำให้คน มีความรู้อย่างแท้จริง และยั่งยืนนั้นต้องทำให้คน คิดเป็น ทำเป็น วิเคราะห์เป็น ใ้รู้จักสร้าง สรรค์สิ่งใหม่ ๆ แก้ปัญหาด้วยตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทองสุข แสงกล้า, 2545 : 56)

นักการศึกษาต่างยอมรับกันทั่วไปว่าการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการแก้ปัญหา เป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ เพราะทักษะการแก้ปัญหาเป็นทักษะที่จำเป็นที่ มนุษย์ต้องใช้ตลอดชีวิต เป็นความสามารถทางการคิดที่เกิดจากการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ และฝึกฝนแก้ปัญหาอยู่เสมอ (Russell, 1956 : 77, Piaget, 1971 : 77 ; อ้างอิงถึงใน ทศพร เฟ็งไรสง, 2545 : 45 - 46) ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าของนักการศึกษาและนักจิตวิทยา พบว่า การ พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ของบุคคลนั้นสามารถกระทำ ได้ตั้งแต่ช่วงปฐมวัยของชีวิต เพียงเท่าที่ กล่าวไว้ว่า เด็กในช่วงปฐมวัย คือ ช่วงอายุแรกเกิดถึง 7 ปีนั้น เด็กมีความสามารถในการคิด

เคลื่อนไหว สัมผัส และใช้ตัวแทน ในการคิดและยังสามารถแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ ได้ระดับหนึ่ง เด็กเริ่มรู้จักใช้ความคิด เข้าใจเหตุผลง่าย ๆ ซึ่งจะนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการด้านสติปัญญา ที่สูงขึ้นต่อไป ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 จึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กในด้านการคิด และแก้ปัญหาในมาตรฐานที่ 10 ว่า ให้เด็กมีความสามารถในการคิด และแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย (กรมวิชาการ. 2546 : 25 - 26)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางสังคม ในระดับปฐมวัย ต้องยึดหลักการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ เมอร์ริสัน (Morrison. 2000 : 67) ได้กล่าวไว้ว่าเป็นการสอนแบบให้เด็ก ได้คิด และลงมือปฏิบัติ ได้แก่ การจัดประสบการณ์ ด้วยการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้คิด ได้แก้ปัญหา ได้ศึกษาหาคำตอบด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ขึ้นมาได้จากประสบการณ์ จาก การกระทำ จากการใช้สัมผัส การได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกับเพื่อน กับครู และกับผู้ที่มีประสบการณ์ตรง การสอนเน้นเด็กเป็นสำคัญนี้ จะเน้นให้เด็กมีส่วนร่วมกระทำโดยตรงการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเชื่อว่าเด็กจะพัฒนาความรู้และปัญญา ได้มากกว่าการเรียนรู้จากครูอย่างเดียว

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ควรเน้นการจัดในลักษณะของการดูแล และให้เด็กได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมในทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ความวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2547 : 22) เด็กวัย 3 - 6 ปี เป็นวัยแห่งการเพื่อฝันสามารถสร้างจินตนาการ ได้มากมาย แต่ความจำกัดทางการรับรู้ทำให้เด็กขาดประสบการณ์ต่าง ๆ ฉะนั้น เด็กวัยนี้จึงเป็นวัยที่เหมาะสมที่จะเสริมสร้างหรือเพิ่ม พูนประสบการณ์ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ด้วยการเล่านิทาน ซึ่งนิทานในที่นี้ หมายถึง การผูกเรื่องราวขึ้นมาเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความสนุก สนานเพลิดเพลิน และสอดแทรกคติสอนใจลงไปในเรื่องของนิทาน ทำทางสื่ออุปกรณ์ ตลอดจนวิธีการประกอบการเล่า (เนื้อน่อง สนับสนุน. 2541 : 17) วิธีการเล่านิทานแบ่งตามลักษณะการเล่าเป็น 2 แบบ คือ วิธีการเล่าปากเปล่า ผู้เล่าจะใช้ร่างกายของคนเป็นสำคัญในการสื่อให้นิทานนั้นสนุกสนานและเข้าใจง่ายขึ้น อีกวิธีการเล่าประกอบสื่อต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เด็กสนใจ เข้าใจเรื่องราวได้ดี (บุบผา เรื่องรอง. 2550 : เว็บไซต์) นอกจากนี้ วาโรเพ็งสวัสดิ์ (2542 : 28) ยังได้แบ่งลักษณะการเล่านิทานได้อีก 2 แบบ ได้แก่ การเล่านิทานปลายปิด คือ การเล่าที่ครูเป็นผู้เล่า นักเรียนเป็นผู้ฟังอย่างเดียว และการเล่านิทานปลายเปิด คือ การเล่านิทานที่เว้นช่วงให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และแก้ปัญหาไปพร้อมกับการเล่า จะเห็นได้ว่า การเล่านิทานปลายเปิดนั้นสามารถพัฒนาเด็กได้ในหลาย ๆ ด้าน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิด และการแก้ปัญหา ดังเช่น งานวิจัยของ น้ำฝน ปิยะ (2543 : 18) ที่ศึกษาผลการใช้นิทานปลายเปิดเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลระยอง ซึ่งพบว่า ทักษะการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยของทั้งสองกลุ่มสูงขึ้น และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดแบบเน้นกระบวนการกลุ่มมีทักษะการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานปลายเปิดแบบไม่เน้นกระบวนการกลุ่ม และสอดคล้องกับ พิมพ์บุญ ไหวว่อง (2550 : 25) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่สอนโดยใช้กิจกรรมเล่านิทานปลายเปิด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า เด็กหลังได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมเล่านิทานปลายเปิด มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมการเรียนในด้านการมีส่วนร่วม ความกระตือรือร้น และกล้าแสดงออก อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้โดยธรรมชาติแล้วนิทานเป็นสิ่งที่เด็กชื่นชอบ อีกทั้งยังเป็นสื่อกลางในการปรับพฤติกรรมที่เหมาะสม และส่งเสริมการเรียนรู้ ช่วยพัฒนาการด้านการใช้ภาษา ในขณะที่เล่านิทานครูอาจใช้วิธีกระตุ้นให้เด็กคิดและแสดงความคิดเห็น ดังนั้น สรุปได้ว่า การเล่านิทานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสามารถช่วยพัฒนาความคิด ทักษะการแก้ปัญหาและจินตนาการ อันเป็นรากฐานสำคัญในการใช้เป็นทักษะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาข้อมูลผลการจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนบ้าน โสภกาว อำเภออุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 3 ซึ่งโรงเรียนใช้แนวทาง การจัดประสบการณ์ ตามหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 พบว่า ในช่วง 2 ปีการศึกษาที่ผ่านมา เด็กมีพัฒนาการทางสังคมอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าพัฒนาการด้านอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเด็ก ประกอบกับผลจากการรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาของโรงเรียน กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 3 เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย พบว่า ได้ระดับคุณภาพพอใช้ ซึ่งต่ำกว่าตัวบ่งชี้อื่น ๆ ที่ได้ระดับคุณภาพดีและดีมาก โรงเรียนจึงมีความตระหนักในด้านนี้ เพื่อจะพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมอย่างต่อเนื่อง และจัดกิจกรรมที่สนองต่อคุณลักษณะในแต่ละตัวบ่งชี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (โรงเรียนบ้าน โสภกาว. 2554 : 3) ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากสาเหตุหลายประการ อาทิ ด้านตัวเด็ก เนื่องจากเด็กอยู่ในวัยที่มีความพร้อมด้านต่าง ๆ ยังไม่มากนัก จึงยังไม่เห็นความสำคัญของการปรับตัว หรือการพัฒนาตนเองให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข ส่วนด้านผู้ปกครองก็ไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่ หรือให้ความช่วยเหลือเด็กในด้านการ

แก้ปัญหาทางสังคมในด้านการช่วยเหลือตนเองเท่าที่ควร ด้านครูและการจัดประสบการณ์ของครู พบว่า ครูจัดประสบการณ์โดยเน้นการอธิบาย การยก ตัวอย่างและการฝึกตามแบบฝึกหัด โดยยึดหนังสือเรียน และคู่มือครูเป็นหลัก

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ และต้องการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเล่านิทานแบบปลายเปิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นระดับขั้นที่ผู้วิจัยทำการสอนอยู่ โดยใช้กระบวนการของวิจัยปฏิบัติการ เนื่องจากการวิจัยปฏิบัติการ มีการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนมีการวางแผน ปฏิบัติการ สังเกตการณ์ และสะท้อนผลการปฏิบัติ เพื่อให้ทราบข้อบกพร่อง มีการปรับปรุงแก้ไข และมีการพัฒนาตลอดเวลาที่ทำการวิจัย ทำให้การพัฒนาการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะทำให้ได้กิจกรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคม อีกทั้งยังใช้เป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย ได้นำผลจากการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

คำถามการวิจัย

กิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้การเล่านิทานแบบปลายเปิดส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้การเล่านิทานแบบปลายเปิดที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานแบบปลายเปิด
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเด็ก ที่มีต่อกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้การเล่านิทานแบบปลายเปิด

สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแบบปลายเปิด สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรม

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กนักเรียน อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 10 คน โรงเรียนบ้านโศกทาว อําเภอกุดรัง สํานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

2. ตัวแปรที่วิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เล่านิทานแบบปลายเปิด

2.2 ตัวแปรตาม คือ

2.2.1 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2.2.1 ความพึงพอใจในกิจกรรมการเล่านิทานแบบปลายเปิด

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนากิจกรรมการเล่านิทานแบบปลายเปิด เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมของเด็กปฐมวัย ใช้เนื้อหาในการจัดประสบการณ์ทั้งหมด จำนวน 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 หน่วย แต่ละหน่วยใช้นิทาน 1 เรื่อง มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

หน่วย	นิทานที่ใช้	เวลา
หนูทำได้	เรื่อง กุ้งกิ้งไปโรงเรียน	30 นาที
ร่างกายของฉัน	เรื่อง จอมสกปรก	30 นาที
อาหารดีมีประโยชน์	เรื่อง ขนบั้งแสนอร่อยของแม่ไก่แดง	30 นาที
วันแม่	เรื่อง แม่ไก่ แม่เป็ด	30 นาที
ประสาธสัมพันธ์	เรื่อง กากระหายนกับเหยือกน้ำใสใบโต	30 นาที
ข้าว	เรื่อง แม่โพสพ	30 นาที

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 ทำการทดลองเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ทุกวัน ทดลองทั้งสิ้น 18 ครั้ง ตามแผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเล่านิทานแบบปลายเปิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ และการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในห้องเรียนให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เกิดทักษะ และเกิดประสบการณ์ใหม่ตามที่คุณสอนวางแผนไว้

การพัฒนากิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้การเล่านิทานแบบปลายเปิด หมายถึง การออกแบบ และวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนการนำกิจกรรมไปทดลองใช้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคม หมายถึง การตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมช่วยเหลือตนเองจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวันหลังการจัดกิจกรรมการเล่านิทานแบบปลายเปิด ประเมิน โดยการ ใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียน อายุระหว่าง 5 - 6 ปีที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 10 คน โรงเรียนบ้าน โสภคาว อำเภอคูคต จังหวัดนนทบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

การเล่านิทานแบบปลายเปิด หมายถึง การจัดกิจกรรมการเล่านิทานที่เว้นช่วงให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาไปพร้อมกับการเล่า ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเล่า นิทาน โดยมีโครงเรื่องหลักแต่เนื้อเรื่องไม่ตายตัว รายละเอียดเปลี่ยนไปตามคำตอบของผู้ฟัง และมีสื่อคือหนังสือภาพประกอบ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้นิทานประกอบ 6 เรื่อง คือ

1. เรื่อง กุ้งกิ้งไปโรงเรียน
2. เรื่อง จอมสกปรก
3. เรื่อง ขนมหิงแสนอรรอยของแม่ไก่แดง
4. เรื่อง แม่ไก่ แม่เป็ด
5. เรื่อง กากระหายนกับเหยือกน้ำใสใบโต
6. เรื่อง แม่โพสพ

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชื่นชอบ การแสดงความคิดเห็น หรือความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเล่นิทานแบบปลายเปิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางให้แก่ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมให้แก่เด็กปฐมวัย
2. ข้อค้นพบจะเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรมการเล่นิทานแบบปลายเปิด ที่เน้นการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางสังคมต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY